การศึกษาเปรียบเทียบระบบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น
THE COMPARATIVE STUDY OF THAI AND JAPANESE HIGHER EDUCATION

วิจิตรา สีสด[1]*, สุรัสวดี ควรหา[2] และสุกัญญา แช่มช้อย[3]
Wichittra Seesod[1], Suratsawadee Khuanha[2] and Sukanya Chaemchoy[3]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นตามบริบทต่าง ๆ ของระบบการศึกษา เป็นการศึกษาในลักษณะบรรยาย ประเภทการวิเคราะห์เอกสารและศึกษาดูงานเชิงวิชาการ ณ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น ทั้งหมด 7 ด้าน ผลการศึกษา พบว่า 1) ระบบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ระยะเวลาในการเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นนั้นเท่ากัน คือ ระดับปริญญาตรี 4 ปี ระดับปริญญาโท 2 ปี และระดับปริญญาเอก 3 ปี แต่ประเทศญี่ปุ่น ผู้ที่มีความสามารถมีประสบการณ์เพียงพอในการทำวิทยานิพนธ์ จะสามารถส่งประเมินผ่านแค่วิทยานิพนธ์ได้โดยไม่ต้องเข้าระบบ การเรียนการสอนในระบบมหาวิทยาลัยเน้นการเรียนเชิงปฏิบัติการ และมีมหาวิทยาลัยเฉพาะทางที่สามารถรองรับอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงาน ได้มากกว่าประเทศไทย 2) นโยบายและปรัชญาการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น มีปรัชญาทางการศึกษาและนโยบายทางการศึกษาที่คล้ายกัน คือ การมุ่งเน้นพัฒนาคนด้วยความรู้ เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมในการพัฒนาความเจริญของประเทศ 3) การสนับสนุนจากภาครัฐ มหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่นทั้งเอกชนและรัฐบาลจะได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงภาคเอกชน สำหรับประเทศไทยหลายมหาวิทยาลัยออกนอกระบบ และภาคเอกชนมีอิสระในการบริหารจัดการ บางมหาวิทยาลัยเน้นจำนวนผู้เรียนมากกว่าคุณภาพ 4) ด้านการส่งเสริมการทำวิจัยในประเทศญี่ปุ่นมีหน่วยงานระดับชาติในการจัดการเกี่ยวกับวิจัยทางการศึกษาโดยตรง ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มี จึงทำให้ญี่ปุ่นมีปริมาณงานวิจัยที่สูงกว่าไทย แต่ในขณะเดียวกันทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นก็ขาดการประเมินงานวิจัยที่เหมาะสม รวมทั้งการเผยแพร่ผลงานวิจัยและนำผลงานวิจัยไปใช้ ยังทำไม่ได้มากเท่าที่ควร 5) การปฏิบัติงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่นค่าตอบแทนของอาจารย์มหาวิทยาลัยค่อนข้างสูงกว่าในประเทศ

[1] คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Faculty of Education, Chulalongkorn University)
*Corresponding Author, e-mail: Wichittra.meiji@gmail.com

ไทย และประเทศญี่ปุ่นมีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่เอื้อให้นักศึกษาได้มีความใกล้ชิดกับอาจารย์มากกว่า 6) การสอบและการคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย ทั้งในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นมีระบบการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกเข้าศึกษาได้ในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยได้เหมือนกัน 7) การสอนภาษาที่ 3 ในระดับมหาวิทยาลัย ทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นมีจุดด้อยทางด้านภาษาเหมือนกัน แต่ในด้านการสอน ประเทศญี่ปุ่นจะเน้นให้นักศึกษาสามารถสื่อสารได้ และเข้าใจถึงวัฒนธรรม ส่วนในประเทศไทยจะเน้นการสอนในเรื่องหลักการใช้ภาษา ในด้านแนวทางการนำระบบการศึกษาญี่ปุ่นมาปรับใช้ในระบบการศึกษาของไทย คือการพัฒนาการศึกษาอยู่ตลอดเวลา และเน้นการสอนแบบปฏิบัติให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดความรู้ที่ได้มากกว่าการท่องจำ ทั้งนี้ก็ควรคำนึงถึงบริบทของต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันด้วย

คำสำคัญ: การศึกษาเปรียบเทียบ, ระบบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย, การศึกษาในประเทศไทย,การศึกษาในประเทศญี่ปุ่น

Abstract

The article aims to study the comparative of Thai and Japanese higher education. This article is descriptive research from documentary analysis and visiting university in Japan. The researchers study and analyzes the educational components of university in Thailand and Japan in 7 areas: Results of the study revealed that 1) Higher education system: the duration of study in the university in Thailand and Japan is the same for four years for a degree, two years for a master's degree, and three years for a doctoral degree. All Japanese’s candidates who sufficient experience in thesis can be submitted through a thesis without study in the university. Teaching system is focusing on practical learning. And the specialized universities can support the profession and the need of the job market more than Thailand. 2) Higher education policy and philosophy: both Thailand and Japan have a similar educational philosophy and education policy that focuses on developing people with knowledge who can design innovation and creativity for development the country. 3) Government support: both private and government Universities in Japan, is supported from the Ministry of Education and the private sector. For Thai universities has own management and some of them focus on the number of students rather than the quality. 4) Research promotion: In Japan, there is the national organization to manage educational researches. But in Thailand have none. There are Japanese researchers more than Thai researchers. At the same time, both

Thailand and Japan lacked appropriate research assessments. Including dissemination of research results and research that cannot do as much as they should. 5) Performance of university lecturers: in Japan, the remuneration of professors in the university is higher than in Thailand. And Japan has an advisor system that encourages and be closer with students. 6) University Admissions exam: both Thailand and Japan have different entrance examination systems. Students can choose to study in a college or university. 7) Teaching the third language in university: both Thailand and Japan have similar language barriers. For 3rd language teaching in university, Japan will focus on students that can communicate and understand both language and culture of their country. In Thailand, many courses are focusing on grammatical. Finally, the approach of application Japanese education system to the Thai education system is development of education at all the times and focusing on practical teaching. All students learn for practical more than memorization. At any rate we should consider the difference area too.

Keywords: Comparative Education, Higher Education System, Thai Education system, Japanese Education system

บทนำ

คำว่า "การศึกษา" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า "การเล่าเรียน การฝึกอบรม" เป็นคำที่ใช้ในความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "Education" ซึ่ง Good (1973) ได้ให้ความหมายไว้ในพจนานุกรมศัพท์การศึกษา ไว้ว่าการศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาประเทศและผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพออกมาสู่สังคม ดังนั้นการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างมาก ในทุกประเทศจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอันดับต้นๆ เพราะการศึกษามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาความรู้ในตัวมนุษย์ ความรู้ทางเทคโนโลยี และความรู้ในวิทยาการต่าง ๆ เป็นปัจจัยชี้นำในการเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขันแต่ละประเทศที่จะก้าวสู่สังคมฐานความรู้ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นรากฐานในการแก้ไขปัญหา สร้างสรรค์ความก้าวหน้า และพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ การที่ประเทศจะเจริญก้าวหน้าได้จำเป็นต้องมีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความคิด และทักษะทางด้านฝีมือจำนวนมาก (**ปานเพชร ชินินทร และคณะ**, 2552)

ระบบการศึกษาในประเทศไทย เริ่มต้นจากการปฏิรูปการศึกษาของไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งนับเป็นรากฐานที่สำคัญของการศึกษาไทยจนทุกวันนี้ จากนั้นก็มีการปฏิรูปการศึกษามาหลายต่อหลายครั้ง แต่ก็ยังคงมีปัญหาอยู่ โดยเฉพาะปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ครู และบุคคลทางการศึกษา การบริหารจัดการศึกษา ด้านการเพิ่มและกระจายโอกาสทางการศึกษาที่จัดได้ไม่ทั่วถึง ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันซึ่งยังไม่สามารถสนองความต้องการของประเทศได้ จากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการ ศึกษาในอดีตถึงปัจจุบัน พบว่า ประเทสไทยยังมีปัญหาการศึกษาหลายประการที่พบอยู่ในปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักวิชาการกลุ่มงานบริการวิชาการ 3, 2557)

ระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ถึงแม้ว่าการศึกษาอย่างเป็นระบบของประเทศไทยเริ่มขึ้นพร้อม ๆ กับประเทศญี่ปุ่นในรัชสมัยจักรพรรดิเมจิ หรือสมเด็จพระจักรพรรดิมุสึฮิโตะ ซึ่งทรงขึ้นครองราชย์ ตั้งแต่ พ.ศ.2411 – 2455 วุฒิชัย มูลศิลป์ (2551) ได้วิเคราะห์ความแตกต่างโดยให้เหตุผลที่การศึกษาของประเทศญี่ปุ่นเจริญก้าวหน้าได้เร็วกว่าประเทศไทย ซึ่งสรุปได้ว่า ความสามารถในการรับการถ่ายทอดความรู้จากต่างชาติของคนญี่ปุ่น โดยคนญี่ปุ่นพยายามเรียนรู้ความ**รู้** และเทคนิควิธีจากผู้เชี่ยวชาญและครูอาจารย์ชาวตะวันตกที่ญี่ปุ่นว่าจ้างเข้ามา จนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองในเวลาไม่นานนัก และต่อมายังปรับปรุงความรู้และเทคนิควิธีเหล่านั้นให้เป็นแบบญี่ปุ่นเอง การยอมรับความคิดที่หลากหลายและแตกต่างเป็นความแตกต่างกันอีกประการหนึ่งระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ในขณะที่ไทยพยายามทำให้ผู้คนมีความคิดและปฏิบัติแบบเดียวกัน แต่ญี่ปุ่นยอมรับความคิดที่หลากหลาย เช่น การยินยอมให้มีการตั้งมหาวิทยาลัยเอกชนที่มีปรัชญาในการเรียนการสอนแตกต่างกัน ผลิตคนที่มีความสามารถแตกต่างกันแต่ยังมีลักษณะร่วมกันทางจริยธรรมที่ถูกหล่อหลอมมาตั้งแต่การศึกษาภาคบังคับ นอกจากนี้ คาทสึ ยุกิฮาเซงาวะ (2547) ได้กล่าวถึง ความแตกต่างของคนไทยกับคนญี่ปุ่น ดังนี้ 1) ชาวญี่ปุ่นมักจะปฏิบัติตัวตามกฎอย่างเคร่งครัด 2) ชาวญี่ปุ่นมีจิตสำนึกในเรื่องระบบรุ่นพี่ – รุ่นน้องอย่างแรงกล้า 3) ชาวญี่ปุ่นมักจะเรียกร้องให้มีความรับผิดชอบทางด้านศีลธรรมและ 4) คนไทยใจเย็น คนญี่ปุ่นใจร้อน

นอกจากนี้ประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบัน ยังเป็นประเทศที่มีมาตรฐานทางด้านการศึกษาในระดับสูง โดยระบบการศึกษาของประเทศได้รับต้นแบบมาจากระบบการศึกษาของหลาย ๆ ประเทศ อาทิเช่น ประเทศอังกฤษ, ฝรั่งเศส และอเมริกา ดังจะเห็นได้จากการรายงานผลการจัดระดับการศึกษาของโลก (The world Top 20 Education Poll 2015) ความสำเร็จทางการศึกษาของญี่ปุ่นอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล ในการสอบวัดความรู้ด้านคณิตศาสตร์นานาชาติ เด็กญี่ปุ่นถูกจัดให้อยู่ในอันดับต้นๆ มาโดยตลอด ระบบนี้เป็นผลมาจากการสมัครเข้าเรียนสูง ตลอดจนอัตราการรับระบบการสอบเข้า (การสอบเอนทรานซ์)

โดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลต่อการศึกษาทั้งระบบเป็นอย่างมาก รัฐบาลไม่ได้เป็นผู้สนับสนุนทางการศึกษาแต่เพียงผู้เดียว โรงเรียนเอกชนก็มีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษา รวมถึงโรงเรียนที่อยู่นอกระบบเช่นวิทยาลัยของเอกชน ก็มีบทบาทสำคัญในการศึกษาและเป็นส่วนมากในการศึกษา (ชวลิต ชูกำแพง, 2553)

เด็ก ๆ ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะเข้าโรงเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล แม้ว่าจะไม่ใช่ส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาก็ตาม ระบบการศึกษาเป็นภาคบังคับ เลือกโรงเรียนได้อิสระและให้การศึกษาที่พอเหมาะแก่เด็ก ๆ ทุกคนตั้งแต่เกรด 1 (เทียบเท่า ป.1) จนถึง เกรด 9 (เทียบเท่า ม.3) ส่วนเกรด 10 ถึงเกรด 12 (ม.4 - 6) นั้นไม่บังคับ แต่ 94% ของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมต้น เข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมปลาย ประมาณ 1 ใน 3 ของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมปลายเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย 4 ปี junior colleges 2 ปี หรือเรียนต่อที่สถาบันอื่น ๆ

จากความเป็นมาดังกล่าวและการเลือกศึกษาดูงานเชิงวิชาการ เห็นได้ว่าการศึกษาของประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเริ่มต้นในเวลาใกล้เคียงกัน แต่มีผลลัพธ์ทางการศึกษาที่แตกต่างกัน และญี่ปุ่นยังสามารถยกระดับการศึกษาให้อยู่ในระดับแนวหน้าของโลกได้ โดยเฉพาะความสำเร็จของระบบการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญหนึ่งสำหรับการประสบความสำเร็จในงานและในสังคมของคนญี่ปุ่น ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบระบบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นตามบริบทต่าง ๆ ของระบบการศึกษา ทั้งหมด 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ระบบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย 2) นโยบายและปรัชญาการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย 3) การสนับสนุนจากภาครัฐ 4) การส่งเสริมการทำวิจัย 5) การปฏิบัติงานของอาจารย์มหาวิทยาลัย 6) การสอบและการคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย และ 7) การสอนภาษาที่ 3 ในระดับมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการนำระบบการศึกษาญี่ปุ่นมาปรับใช้ในระบบการศึกษาของไทย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเชิงปฏิบัติในบริบทที่เหมาะสมกับนักเรียนไทย

การเปรียบเทียบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น (The comparative of Thai and Japanese higher education) ใน 7 ด้าน ดังนี้

1) ระบบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย

ประเทศญี่ปุ่น จัดระบบการศึกษาในระบบไว้เป็น 6-3-3-4 คือระดับประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัย 4 ปี ซึ่งในระดับมหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่นจะกำหนดหลักสูตรและระยะเวลาในระดับปริญญาตรี 4 ปี, ระดับปริญญาโท 2 ปี และระดับปริญญาเอก 3 ปี การเรียนในระดับมหาวิทยาลัยจะมีคณะอักษรศาสตร์ สาขานิเทศศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ซึ่งก็จะมีแยกย่อยลงไปอีกในแต่ละสาขา ซึ่งจะมีสาขาย่อยลงไปอีก ซึ่งจะเริ่มภาคการศึกษาในเดือนเมษายนของแต่ละปี โดยจะแบ่งภาค

การศึกษาเป็นภาคการศึกษาที่ 1 (เดือนเมษายน-เดือนกันยายน) และภาคการศึกษาที่ 2 (เดือนกันยายน-เดือนมีนาคม) โดยระยะเวลาการรับสมัครโดยทั่วไปจะสิ้นสุดในเดือนกันยายน หรือเดือนตุลาคมสำหรับการสมัครเรียนในเดือนเมษายนของปีถัดไป

ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของญี่ปุ่นในปัจจุบัน มีประมาณ 800 แห่ง แบ่งเป็น

1) ระดับอนุปริญญา (หลักสูตร 2 ปี) เมื่อจบแล้วสอบเข้าเรียนปริญญาตรีโดยเทียบหน่วยกิต

2) หลักสูตรปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ บริหารธุรกิจ นิติศาสตร์ บัญชี เป็นคณะที่ได้รับความนิยม

3) หลักสูตรปริญญาโท (หลักสูตร 2 ปี)

4) หลักสูตรปริญญาเอก (หลักสูตร 3 ปี) หลักสูตรปกติจะใช้เวลา 3 ปี ภายในเวลาที่กำหนด ต้องส่งวิทยานิพนธ์และสอบผ่าน แต่ถ้าไม่ได้เรียนตามหลักสูตรปกติ สามารถส่งแค่วิทยานิพนธ์และถ้าสอบผ่าน ก็จะได้คุณวุฒิจบปริญญาเอกเหมือนกัน (โดยไม่กำหนดปี) ซึ่งในกรณีนี้ เนื่องจากว่านักศึกษาที่ได้ผ่านประสบการณ์การทำงานและมีผลงานวิจัยมามากพอสมควร คุณภาพและระดับของเนื้อหาในวิทยานิพนธ์ค่อนข้างจะสูงมาก ระบบการส่งวิทยานิพนธ์เพื่อขอรับคุณวุฒิจบปริญญาเอก โดยที่ไม่ต้องเข้าเรียนตามหลักสูตรปกติ ก็เป็นลักษณะเด่นอันหนึ่งของระบบการศึกษาชั้นสูงของประเทศญี่ปุ่น

โครงสร้างการบริหารการศึกษาของญี่ปุ่น มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาทั่วประเทศ แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1) รัฐบาลระดับชาติ (National Government) โดยส่วนกลางหรือกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่หลักในการดูแลสถาบันการศึกษาที่อยู่ภายใต้องค์กรระดับชาติ ได้แก่ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ และวิทยาลัยเทคโนโลยี

2) รัฐบาลระดับจังหวัด (Prefectural Government) มีทั้งหมด 47 จังหวัด แต่ละจังหวัดมีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด บุคลากรในจังหวัดทั้งหมด รวมถึงครูถือว่าเป็นข้าราชการสังกัดส่วนท้องถิ่น อำนาจการแต่งตั้ง ถอดถอน โยกย้ายหรือโอนเป็นของจังหวัด ในด้านการศึกษา จังหวัดเป็นองค์กรที่รับผิดชอบหลักสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนการศึกษาพิเศษและวิทยาลัยต่าง ๆ มหาวิทยาลัยของจังหวัดและโรงเรียนเอกชนอยู่ในความดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัด

3) รัฐบาลท้องถิ่นระดับต่ำกว่าจังหวัด (Municipal Government) ได้แก้ องค์กรระดับนคร (City) องค์กรระดับเมือง (town) องค์กรระดับหมู่บ้าน (village) องค์กรบริหารทั้ง 3 ระดับเป็นอิสระซึ่งกันและกัน มีการเลือกตั้งหัวหน้าหน่วยการปกครองท้องถิ่นทุกระดับ แต่ละองค์กรมีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการดูแล โรงเรียนการศึกษาภาคบังคับ มหาวิทยาลัยท้องถิ่น (ปานเพชร ชินินทร และคณะ, 2552)

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยของญี่ปุ่น จะเน้นไปที่การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) ใช้รูปแบบ Internship และการเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการทำงาน (Work integrated learning) ใช้รูปแบบ Cooperative Education ปัจจัยและเงื่อนไขของความสำเร็จของการเรียนในระดับมหาวิทยาลัย คือ การเรียนสลับกับการทำงาน กำหนดระยะเวลาการทำงานไว้ชัดเจนภายใต้หลักบูรณาการทฤษฎีและการเพิ่มขีดความสามารถในการจ้างงานของบัณฑิต การฝึกงานที่เน้นการเรียนรู้หรือการติดตามพฤติกรรมโดยสถานประกอบการ (ปานเพชร ชินินทร และคณะ, 2552)

ลักษณะการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยของญี่ปุ่น ว่าจะมีจำนวนรายวิชาที่เน้นการสัมมนาหรือเชิงปฏิบัติการเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉลี่ยแล้วมีรายวิชาด้านนี้ประมาณ 33% และมีทุกเทอม โดยนักศึกษาญี่ปุ่นจะได้ฝึกการคิดและวิเคราะห์มากกว่า ซึ่งทำให้เมื่อเรียนจบแล้ว บัณฑิตญี่ปุ่นรู้จักการต่อยอดและสามารถทำงานได้ทันที ซึ่งญี่ปุ่นมีจุดแข็งด้านการเรียนการสอนที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบตั้งแต่ปี 1-4 ทำให้นักศึกษารู้ว่าต้องเตรียมตัวอย่างไร และเขาจะไม่เน้นการสอนแบบ What เพราะเป็นเพียงแค่เรื่องความจำ แต่จะเน้น Why และ How to มากกว่า (เรืองศักดิ์ แก้วธรรมชัย, 2556)

ในส่วนของประเทศไทย มีการกำหนดหลักสูตรและระยะเวลาเหมือนกับประเทศญี่ปุ่น คือในระดับปริญญาตรี 4 ปี, ระดับปริญญาโท 2 ปี และระดับปริญญาเอก 3 ปี จะมีคณะอักษรศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

ลักษณะการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยของไทย มีจำนวนรายวิชาที่เน้นการสัมมนาหรือเชิงปฏิบัติการโดยเฉลี่ยแล้วมีประมาณ 10% และมีในบางเทอม โดยนักศึกษาไทยจะเน้นความจำ ซึ่งทำให้เมื่อเรียนจบแล้ว บัณฑิตไทยอาจต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัว ดังนั้น ระดับมหาวิทยาลัยของไทยควรจะเพิ่มรายวิชาที่เน้นการคิดวิเคราะห์ หรือฝึกปฏิบัติมากขึ้น ไปอยู่ที่ 30%

การมุ่งเน้นความเป็นเฉพาะทาง โดยมหาวิทยาลัยไทยจะพยายามทำตัวให้มีขนาดใหญ่ขึ้น หรือทำให้มีวิชาที่หลากหลาย ไทยน่าจะสร้างมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นเฉพาะทางมากขึ้น เช่น มหาวิทยาลัยวิชาชีพ หรือมหาวิทยาลัยแห่งองค์กรภาคธุรกิจ

2) นโยบายและปรัชญาการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย

ประเทศญี่ปุ่นมีปรัชญาการศึกษา โดยมุ่งเน้นการสร้างความมั่งคั่งและพัฒนาระบบการศึกษา เพื่อปลูกฝังเยาวชนให้มีความรับผิดชอบในอนาคตของประเทศ เน้นคุณค่าของการระลึกถึงเพื่อนมนุษย์และการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในสังคมนานาชาตินโยบายการศึกษา และในประเทศญี่ปุ่น มีนโยบายด้านการศึกษา ดังนี้

1) จะสอนศีลธรรมให้แก่เยาวชนญี่ปุ่น โดยให้ความเคารพในวัฒนธรรมประเพณี มุ่งที่จะสอนศีลธรรมให้แก่เยาวชนญี่ปุ่น เพื่อให้มีความระลึกถึงคุณภาพของการศึกษาและเพิ่มพูนชีวิตครอบครัวของประชาชนทุกคน

2) ก่อตั้งสังคมที่มุ่งสู่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการสนับสนุนงานวิจัยวิทยาศาสตร์เบื้องต้นและขั้นสูง และการพัฒนาเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า มุ่งที่จะทาให้ญี่ปุ่นเป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและศูนย์ข่าวสารข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ที่จะเปิดกว้างสำหรับทุก ๆ ชาติระบบการบริหารการศึกษา

ในประเทศไทย นโยบายการพัฒนาการศึกษาของไทย เป็นการนำเอาปรัชญาทางการศึกษาจากต่างประเทศมาใช้ โดยเฉพาะเรื่องการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติ ด้วยบุคลากรที่มีคุณภาพและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งปรัชญาของการศึกษาตลอดชีวิต ในทุก ๆ ระดับ ทั้งทางด้านวิชาการและในส่วนของวิชาชีพต่าง ๆ (ไพฑูรย์ และคณะ, 2550) ซึ่งนโยบายและเป้าหมายที่สำคัญของการศึกษาไทยนั้น คือ

1) ให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน

2) ส่งเสริมให้ครูใช้ศักยภาพในการสอนอย่างเต็มที่

3) ส่งเสริมให้การเรียนเน้นการท่องจำให้น้อยลง เน้นฝึกคิดวิเคราะห์

4) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในชาติ รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เกิดความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ

3) การสนับสนุนงบประมาณทางการศึกษาจากภาครัฐ

ประเทศญี่ปุ่น มีกระทรวงศึกษาธิการเป็นกระทรวงเดียวที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการศึกษาของชาติ รัฐบาลจึงได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาไปที่กระทรวงศึกษาฯ เพียงกระทรวงเดียว เพื่อให้กระทรวงฯจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง และงบประมาณเพื่อการศึกษาส่วนใหญ่ก็ใช้ไปเพื่อสนับสนุนการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดการศึกษาฟรีให้เป็นเวลาเก้าปี จนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งงบประมาณเพื่อการศึกษาภาคบังคับเป็นของส่วนกลางกับท้องถิ่นระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในสัดส่วนครึ่งต่อครึ่ง และระดับมัธยมศึกษาเป็นงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งหมด

เรืองศักดิ์ แก้วธรรมชัย (2556) ได้กล่าวถึง**การสนับสนุนทางการเงินจากรัฐบาลญี่ปุ่น**จะให้งบประมาณทั้งมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน และภาคเอกชนจะสนับสนุนเงินวิจัยให้กับมหาวิทยาลัย ทำให้มหาวิทยาลัยญี่ปุ่นสามารถพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพดีได้ง่าย เพราะมีการเรียนรู้จากโจทย์จริงและห้องปฏิบัติการจริง รวมถึงมีงบประมาณที่จะสามารถซื้ออุปกรณ์ได้มากกว่าสำหรับประเทศไทย การถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาตามพระราชบัญญัติกำหนดและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้กับท้องถิ่นร้อยละ 35 ของรายได้รัฐบาลทั้งหมด

ในประเทศไทย มหาวิทยาลัยแห่งรัฐหลายแห่ง ออกจากระบบและมีระบบการดำเนินการบริหารจัดการภายในเอง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยเอกชนของไทย ที่จะไม่ได้รับการ

สนับสนุนจากภาครัฐ และภาคเอกชนอาจสนับสนุนงบวิจัยให้มหาวิทยาลัยอยู่บ้าง เรืองศักดิ์ แก้วธรรมชัย (2556) ยกตัวอย่างประเทศที่พัฒนาแล้วว่าจะมีงบวิจัยสูงมาก ตัวอย่างเช่น บริษัทซัมซุงของประเทศเกาหลี ที่จะสนับสนุนเงินไปยังมหาวิทยาลัย แล้วให้อาจารย์ที่มีความสามารถเด่นๆ คิดนวัตกรรมเพื่อเอาไปต่อยอด ส่วนของไทยงบฯวิจัยมีไม่ถึง 1% ของจีดีพี (ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ) อาจเป็นเพราะบริษัทไทยกำลังอยู่ในช่วงคาบเกี่ยวจากการเป็นผู้รับจ้างผลิตไปสู่การเป็นผู้ผลิต การให้งบฯวิจัยกับมหาวิทยาลัยจึงไม่มากเท่าประเทศที่เป็นผู้ผลิต แต่บริษัทที่อยากมีนวัตกรรมของตัวเองจะให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างมาก เพราะจะส่งผลต่อการเป็นผู้นำทางธุรกิจในอนาคต

4) การส่งเสริมการทำวิจัย

ประเทศญี่ปุ่น มีหน่วยงานระดับชาติที่มีเอกภาพในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษาโดยตรง ทำให้ประเทศญี่ปุ่นสามารถพัฒนางานวิจัยทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพได้สะดวกและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ งานวิจัยของญี่ปุ่นได้นับรวมงานที่เป็นการรวบรวมข้อมูลทางสถิติเอาไว้ด้วยทั้งมหาวิทยาลัยและโรงเรียนในประเทศญี่ปุ่นมีจำนวนมากกว่าไทยมาก จึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ญี่ปุ่นมีปริมาณงานวิจัยที่สูงกว่าไทย งานวิจัยของญี่ปุ่นมาจากภาคเอกชนมากและเน้นด้านการวัดและประเมินผลน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นวิจัยเชิงสำรวจมากที่สุด โดยรองลงมาเป็นการทำวิจัยเชิงวิเคราะห์ และประวัติศาสตร์ และทำวิจัยเชิงทดลองน้อยที่สุด ซึ่งญี่ปุ่นจะทำวิจัยเชิงประวัติศาสตร์/พื้นฐานการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาปฐมวัยและการศึกษาพิเศษ ญี่ปุ่นเน้นทำวิจัยในระดับอุดมศึกษามากที่สุด ส่วนนักวิจัยญี่ปุ่น มีปัญหาในเรื่องการเก็บข้อมูล และการขาดผู้ช่วยวิจัย แต่มีระดับปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบข้อมูลสารสนเทศและแหล่งค้นคว้าน้อย โดยญี่ปุ่นมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยวิจัย ศูนย์ประสานงานนักวิจัยนานาชาติ และศูนย์วิจัยระดับท้องถิ่นขึ้นด้วย

ประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานระดับชาติที่เข้ามาจัดการเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษาโดยตรง งานวิจัยของไทยมาจากภาคเอกชนน้อยมาก ซึ่งเน้นวิจัยด้านการวัดและประเมินผลเป็นจำนวนมาก ไทยทำวิจัยในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษามากที่สุด ซึ่งวิจัยเชิงทดลองเป็นอันดับรองจากวิจัยเชิงสำรวจ นักวิจัยไทยประสบปัญหาการมีเวลาทำวิจัยน้อย และขาดแรงจูงใจจากผู้บริหาร โดยไทยจะมุ่งจัดทำระบบเครือข่ายข้อมูลการวิจัยระดับประเทศ จัดระบบการประกันคุณภาพงานวิจัย และส่งเสริมการวิจัยด้วยรูปแบบและวิธีใหม่ๆ เพิ่มขึ้น

นักวิจัยไทยและญี่ปุ่น ทำวิจัยโดยพิจารณาจากนโยบายและแผนการศึกษาชาติ ความต้องการของหน่วยงานความถนัดและความสนใจของผู้วิจัยและความต้องการของแหล่งทุน โดยทั้งประเทศไทยและญี่ปุ่นยังขาดระบบการประเมินคุณภาพงานวิจัยที่เหมาะสม รวมทั้งการเผยแพร่ผลงานวิจัยและนำผลงานวิจัยไปใช้ ยังทำไม่ได้มากเท่าที่ควร ถ้ากล่าวถึง

ประเด็นแนวโน้มการวิจัยในอนาคตของไทยและญี่ปุ่น มีความคล้ายคลึงกันในด้านปริมาณงานวิจัยที่จะมีเพิ่มขึ้น โดยไทยจะมีอัตราการเพิ่มที่สูงกว่าของญี่ปุ่น และสัดส่วนระหว่างปริมาณงานวิจัยของไทยกับญี่ปุ่นจะลดลงจากปัจจุบัน ในอนาคตทั้งไทยและญี่ปุ่นจะเพิ่มงบประมาณการวิจัย ส่งเสริมการวิจัยขนาดใหญ่ การวิจัยสหวิทยาการและจะระดมทุนจากภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนการวิจัยมากขึ้น การส่งเสริมการวิจัยจะมีหลายรูปแบบขึ้น ปัญหาการทำวิจัยจะลดลง จะมีการสร้างเครือข่ายข้อมูลงานวิจัยทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติ และเผยแพร่งานวิจัยผ่านระบบ internet และเครือข่ายข้อมูลอื่นๆ เพิ่มขึ้น (สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ, 2541)

5) การปฏิบัติงานของอาจารย์มหาวิทยาลัย

ในสังคมญี่ปุ่น ครูอาจารย์เป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีสถานะทางสังคมสูง เป็นผลมาจากการที่กฎหมายญี่ปุ่นและประชาชนคาดหวังในหน้าที่ของครู สังคมคาดหวังว่าครูจะช่วยปลูกฝังทัศนคติของสังคมลงในตัวเด็ก เพราะการสอนนั้นรวมถึงการสอนเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาอุปนิสัยของเด็ก

เรืองศักดิ์ แก้วธรรมชัย (2556) กล่าวถึง**ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา**มหาวิทยาลัยญี่ปุ่น ไว้ว่าในระดับมหาวิทยาลัยจะมีอาจารย์ที่ปรึกษา 2 ระดับ คือ อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการในปี 1 จากนั้นปี 2 เป็นต้นไปจะมีอาจารย์รายวิชาสัมมนา และโดยเฉลี่ยนักศึกษาสายสังคมศาสตร์จะพบอาจารย์ที่ปรึกษา 1 ครั้ง/สัปดาห์ และพบ 5 ครั้ง/สัปดาห์ สำหรับนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์ กล่าวได้ว่า อาจารย์ที่ปรึกษาของญี่ปุ่นจะให้คำปรึกษาได้ใกล้ชิดมากกว่า

ระบบการปฏิบัติงานของอาจารย์สายสังคมศาสตร์ของญี่ปุ่นไม่ต่างจากไทยมากนัก คือ ส่วนใหญ่แล้วอาจารย์จะเจอนักศึกษาในรายวิชาสัมมนา กลับกันกับสายวิทยาศาสตร์ที่อาจารย์และนักศึกษาจะมีห้องพักติดกัน ทำให้นักศึกษาญี่ปุ่นผูกพันกับอาจารย์ค่อนข้างสูง ในส่วนของค่าตอบแทนในการทำงาน โดย**เงินเดือนเริ่มต้นของอาจารย์**คุณวุฒิปริญญาเอกที่จบใหม่ของมหาวิทยาลัยเอกชนญี่ปุ่นอยู่ที่ 1-1.5 แสนบาท ระเบียบในการปฏิบัติงานของอาจารย์ญี่ปุ่นไม่สามารถทำงาน Part Time ได้ และไม่จำเป็นต้องทำงานเพิ่มเติมเนื่องจากมีรายได้เพียงพอ

วลัยพร แสงนภาบวร และคณะ (2550) กล่าวถึงการบริหารงานบุคคลสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาว่ามีความแตกต่างจากบุคลากรอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นอาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะทาง จึงมีกระบวนการคัดเลือกและฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ มีระบบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ครูมีรายได้จากเงินเดือน โบนัส และค่าตอบแทนอื่น ๆ ที่สูงกว่าข้าราชการพลเรือนทั่ว ๆไป ครูมีรายได้ดี และมีการปรับเงินเดือนของครูอยู่เป็นระยะ ๆ เงินเดือนเริ่มต้นของครูเป็นที่น่าพึงพอใจเมื่อเทียบกับอาชีพทางวิชาการอื่น ๆ และในบางครั้งก็สูงกว่า นอกจากเงินเดือนแล้ว ครูยังมีสิทธิ์รับเงินพิเศษต่าง ๆ และโบนัส (จ่ายเป็น 3 งวด) ซึ่งมีจำนวนประมาณห้าเท่าของเงินเดือน ครูจะได้รับการดูแลสุขภาพ และสวัสดิการหลังเกษียณ

ด้วยการเงินที่มั่นคง สถานะทางสังคมที่สูง จำนวนของผู้ที่อยากเป็นครูจึงล้นเกินจำนวนตำแหน่งที่รับได้ โดยมีผู้สมัครห้าถึงหกคนต่อทุก ๆตำแหน่ง คณะกรรมการประจำจังหวัดเป็นผู้เลือกผู้สมัครที่มีคุณสมบัติดีที่สุดจากผู้สมัครจำนวนมหาศาล (มนตรี แยมกสิกร, 2548)

สำหรับประเทศไทย อาจารย์มหาวิทยาลัย มีค่าตอบแทนเริ่มต้นในระดับมหาวิทยาลัยเอกชนไทยอยู่ที่ 3-4 หมื่นบาท ยิ่งกว่านั้นอาจารย์บางคนยังสามารถทำงาน part time ได้ หลายมหาวิทยาลัยในไทยมีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการตลอด 4 ปี โดยเฉลี่ยพบกันเทอมละครั้ง และมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตอนปี 4 ที่จะเจอโดยเฉลี่ยสัปดาห์ละครั้งเท่านั้น อีกทั้งโซนห้องพักของอาจารย์จะแยกจากนักศึกษาอย่างชัดเจน จึงส่งผลให้ความใกล้ชิดของนักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาจึงน้อยมาก

6) การสอบและการคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย

ในประเทศญี่ปุ่น การศึกษานับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เด็กญี่ปุ่นทุกคนต้องเข้าเรียนตั้งแต่อายุ 6 ขวบ และถูกกำหนดให้ต้องผ่านการศึกษาภาคบังคับเป็นเวลา 9 ปี คือจบมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างไรก็ตาม เด็กญี่ปุ่นมากกว่า 97% ศึกษาต่อจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยที่สามในสี่เข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมปลายสายสามัญ ในขณะที่หนึ่งในสี่ที่เหลือเข้าเรียนในสายอาชีพ เช่นวิทยาลัยเทคนิค และวิทยาลัยอาชีวศึกษา 25.3% ของผู้เรียนจบชั้นมัธยมปลายจะไปศึกษาต่อในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ในขณะที่อีกหลายคนเลือกที่จะไปศึกษาในวิทยาลัยระดับอนุปริญญา วิทยาลัยเทคนิค หรือวิทยาลัยอาชีวศึกษา (หลักสูตรวิชาชีพชั้นสูง) การเข้าศึกษาในระบบระดับอุดมศึกษาใช้วิธีการเดียวกับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือใช้ระบบการแบ่งเขตด้วยวิธีการสุ่มเลือกด้วยคอมพิวเตอร์ โดยต้องสอบวัดคุณภาพของรัฐก่อน โดยการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา และวิทยาลัยครู (ปานเพชร ชินินทร และคณะ, 2552)

ในประเทศไทย การอุดมศึกษามีขอบข่ายที่แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 เป็นระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรี ได้แก่ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงและอนุปริญญา ซึ่งใช้เวลาประมาณ 2-3 ปี หลังจากมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระดับที่ 2 คือ ระดับปริญญาตรี ซึ่งใช้เวลาศึกษาประมาณ 4-6 ปี โดยปกติหลักสูตรปริญญาตรีจะใช้เวลาศึกษาประมาณ 4 ปี แต่มีบางสาขาวิชา ที่จัดหลักสูตรประมาณ 5 ปี เช่น สถาปัตยกรรมศาสตร์ และหลักสูตร 6 ปี เช่น แพทยศาสตร์ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเรียกว่า **"บัณฑิต"**

ระดับที่ 3 คือ ระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี ที่เรียกว่า ระดับบัณฑิตศึกษา ผู้ที่จะศึกษาต่อในระดับนี้ จะต้องสำเร็จการศึกษาปริญญาตรี หรือเทียบเท่ามาแล้ว ระดับบัณฑิตศึกษายังแบ่งออกเป็น ปริญญามหาบัณฑิต หรือปริญญาโท และปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือปริญญาเอก

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในระบบกลาง (Thai university Central Admission System) หรือ TCAS โดยที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) มีการรับสมัครสอบทั้งสิ้น 5 รอบ คือ รอบที่ 1 : การรับด้วยแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) โดยไม่มีการสอบข้อเขียน รอบที่ 2 : การรับแบบโควตาที่มีการสอบปฏิบัติและข้อเขียน รอบที่ 3 : การรับตรงร่วมกัน รอบที่ 4 : การรับแบบแอดมิดชั่นเดิม และ รอบที่ 5 : การรับตรงแบบอิสระ (รอบ เก็บตก) โดยเป็นการจัดสอบหลังเด็กจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสความเท่าเทียมในการเข้ามหาวิทยาลัย ลดปัญหาการกันสิทธิ์คนอื่น ลดปัญหาการวิ่งรอกสอบและลดความตึงเครียดของนักเรียน รวมทั้งลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง (สมาคมที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย, 2560)

7) การสอนภาษาที่ 3 ในระบบมหาวิทยาลัย

ประเทศญี่ปุ่น มีระบบการเรียนการสอนที่มีการปรับปรุงไปตามยุคสมัย อย่างการศึกษาระดับมัธยมหรือแม้แต่ในรั้วมหาวิทยาลัย จะมีหลักสูตรที่เน้นภาษาอังกฤษมากขึ้น ที่จังหวัดอาคิตะก็มีมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนแบบหลักสูตรอินเตอร์ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร มีนักเรียนแลกเปลี่ยนเข้ามาเรียน มีห้องสมุดขนาดใหญ่ให้นักศึกษาหาความรู้ บวกกับบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา นับตั้งแต่ปี 2526 เป็นต้นมา รัฐบาลญี่ปุ่นมีนโยบายที่จะรับนักศึกษาต่างชาติเพิ่มมากขึ้น โดยตั้งเป้าไว้ว่าในศตวรรษที่ 21 จะรับนักศึกษาต่างชาติจากทั่วโลกให้ได้ถึง 100,000 คน และด้วยนโยบายนี้เองทำให้ทางรัฐบาลญี่ปุ่นต้องเร่งมือในการพัฒนาระบบการศึกษาและวางแผนการเพื่อแก้ปัญหา ลดอุปสรรค และให้ความช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้นักศึกษาต่างชาติได้มีโอกาสเก็บเกี่ยวความรู้และประสบการณ์ ในการศึกษาต่อที่ประเทศญี่ปุ่นให้มากที่สุด และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาประเทศบ้านเกิดเมืองนอน หลังจากสำเร็จการศึกษา เช่น

1) การกระจายข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อประเทศญี่ปุ่นให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลในประเทศต่าง ๆ การจัดนิทรรศการศึกษาต่อประเทศญี่ปุ่น รวมไปถึงการบริการข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต

2) การให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงิน ได้แก่การให้ทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาทุนส่วนตัวที่มีผลการเรียนดี (ที่เรียนอยู่ในประเทศญี่ปุ่นอยู่แล้ว), การลดค่าเล่าเรียนสำหรับนักศึกษาต่างชาติ

3) การให้ความช่วยเหลือในเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่, ที่พักอาศัย ได้แก่ การสร้างที่พักเพื่อรองรับนักศึกษาต่างชาติเพิ่มมากขึ้น, ติดต่ออาคารพนักงานบริษัทให้นักศึกษาเช่าในราคาถูก, องค์กรท้องถิ่นต่าง ๆ ก็มีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมความสัมพันธ์และให้ความช่วยเหลือชาวต่างชาติเพิ่มมากขึ้น

4) การเพิ่มหลักสูตรนานาชาติ ด้วยการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ในปัจจุบัน ระดับปริญญาโทและเอกที่สอนเป็นภาษาอังกฤษมี 43 หลักสูตรด้วยกัน

5) สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น มีการเปิดหลักสูตรที่หลากหลายและเปิดกว้างมากขึ้น เพื่อสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของนักศึกษา

6) การปรับระบบการสอบเข้าแบบใหม่เพื่อเอื้ออำนวยสำหรับนักศึกษาต่างชาติมากขึ้น

7) การสนับสนุนโครงการศึกษาต่อเนื่อง สำหรับนักศึกษาต่างชาติที่สำเร็จการศึกษาจากญี่ปุ่นแล้ว เช่นโครงการวิจัยระยะสั้นสำหรับนักเรียนเก่าญี่ปุ่น, การแนะแนวและสนับสนุนให้นักศึกษาดำเนินการศึกษาต่อเนื่องในระดับสูงขึ้น

สำหรับประเทศไทย เรืองศักดิ์ แก้วธรรมชัย (2556) ได้สรุปจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยไทยชี้ว่า นักศึกษาไทยส่วนใหญ่อ่อนด้อยด้านภาษา **ซึ่งญี่ปุ่นก็มีจุดอ่อนด้านนี้เหมือนกัน แต่ผู้บริหารสถานศึกษาของญี่ปุ่นมองว่า ต้องการให้นักศึกษาพูดได้ก็พอ ที่เขาเน้นคือภาษาวัฒนธรรม คือ นักศึกษาควรรู้พื้นฐานทางวัฒนธรรมของชาตินั้น ๆ ซึ่งจะเป็นหัวข้อในการคุยต่อยอดได้ เรียกได้ว่าถ้าเข้าใจวัฒนธรรมแล้วก็สามารถคุยเรื่องธุรกิจต่อได้เลย**

แนวทางการนำระบบการศึกษาญี่ปุ่นมาปรับใช้ในระบบการศึกษาของไทย (The Approach of application Japanese education system to the Thai education system)

แม้ระบบการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นจะถูกยกให้อยู่ในระดับต้นๆ แล้วก็ตามแต่เห็นได้ชัดว่าชาติที่พัฒนาแล้วยังไม่หยุดหรือย่ำอยู่กับที่ โดยเฉพาะเรื่องพื้นฐานสำคัญอย่างการศึกษาและการพัฒนาบุคคลกรของชาติ ที่ถือเป็นกำลังหลัก มองเห็นจุดด้อยของตัวเองและพยายามปรับปรุงเพื่อให้คงไว้ซึ่งมาตรฐาน ในระบบการเรียนการสอนทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นควรมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งควรจะสอดคล้องกับยุคสมัยในปัจจุบันด้วย โดยที่ในระดับมหาวิทยาลัยควรจะส่งเสริมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ซึ่งจำเป็นและนำสมควรนำมาปฏิบัติจริงสามารถนำมาต่อยอดและตอบสนองต่อความต้องการของตลาด มากกว่าการเน้นการเรียนการสอนเนื้อหาที่ยากๆ ต้องท่องจำเยอะ แต่ไม่สามารถนำไปใช้หรือปฏิบัติได้เลย โดยเฉพาะด้านการทำวิจัย ควรเน้นงานวิจัยที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มากกว่าวิจัยเชิงเนื้อหา ควรคำนึงถึงเรื่องที่ว่า ตอนนี้สังคมไทยขาดอะไรและต้องการอะไร

ปานเพชร ชินินทร และคณะ (2552) ได้เสนอแนวคิดและปรัชญาแบบสหกิจศึกษาโดยมหาวิทยาลัยต้องเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่บนหลักการของการเรียนรู้จากรากฐานการทำงาน (Work base learning) กระตุ้นการเรียนรู้ที่ยึดตนเองเป็นหลัก (self-directed learning) ที่สะท้อนให้เห็นการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากรูปแบบ problem base

learning เป็นการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้บวกกับประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญในสถานประกอบการณ์ที่ให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาในการทำงาน ทำให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาและเกิดการเรียนรู้ อาจได้นวัตกรรมหรือองค์ความรู้ใหม่จากการแก้ไขปัญหานั้น ในระดับมหาวิทยาลัยควรมีการฝึกความพร้อมของการไปประกอบวิชาชีพ ผู้เรียนเป็นทั้งผู้เรียนและสร้างความรู้ ผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างสรรค์ประสบการณ์ของตนเองและประสบการณ์คือองค์ประกอบพื้นฐานของแรงกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

นอกจากนี้ วลัยพร แสงนภาบวร และคณะ (2550) ได้เสนอมุมมองด้านหลักความเป็นกลางทางการเมือง ทั้งในกฎหมายการศึกษาแห่งชาติของญี่ปุ่น และกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการศึกษามีข้อกำหนดเพื่อเป็นหลักประกันว่า การศึกษาจะต้องปลอดจากการแทรกแซงหรืออิทธิพลทางการเมือง คณะกรรมการการศึกษาจะต้องไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกันเกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการ ซึ่งประเทศไทยก็ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เน้นความเสมอภาคและเป็นกลางทางการเมืองเช่นประเทศญี่ปุ่น

บทสรุป

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร รวมถึงการศึกษาดูงานเชิงวิชาการ ณ ประเทศญี่ปุ่น ถึงระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น พบว่า ระยะเวลาในการเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นนั้นเท่ากัน คือ ระดับปริญญาตรี 4 ปี ระดับปริญญาโท 2 ปี และระดับปริญญาเอก 3 ปี แต่ประเทศญี่ปุ่น ผู้ที่มีความสามารถมีประสบการณ์เพียงพอในการทำวิทยานิพนธ์ จะสามารถส่งประเมินผ่านแค่วิทยานิพนธ์ได้โดยไม่ต้องเข้าระบบ การเรียนการสอนในระบบมหาวิทยาลัยเน้นการเรียนเชิงปฏิบัติการ และมีมหาวิทยาลัยเฉพาะทางที่สามารถรองรับอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงานได้มากกว่าประเทศไทย ทั้งนี้ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นมีปรัชญาทางการศึกษาและนโยบายทางการศึกษาที่คล้ายกัน คือ การมุ่งเน้นพัฒนาคนด้วยความรู้ เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมในการพัฒนาความเจริญของประเทศ มหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่นทั้งเอกชนและรัฐบาลจะได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการรวมถึงภาคเอกชน สำหรับประเทศไทยหลายมหาวิทยาลัยออกนอกระบบ และภาคเอกชนมีอิสระในการบริหารจัดการ บางมหาวิทยาลัยเน้นจำนวนผู้เรียนมากกว่าคุณภาพ ในประเทศญี่ปุ่นมีหน่วยงานระดับชาติในการจัดการเกี่ยวกับวิจัยทางการศึกษาโดยตรง ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มี จึงทำให้ญี่ปุ่นมีปริมาณงานวิจัยที่สูงกว่าไทย แต่ในขณะเดียวกันทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นก็ขาดการประเมินงานวิจัยที่เหมาะสม รวมทั้งการเผยแพร่ผลงานวิจัยและนำผลงานวิจัยไปใช้ ยังทำไม่ได้มากเท่าที่ควร การปฏิบัติงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่นค่าตอบแทนของอาจารย์มหาวิทยาลัยค่อนข้างสูงกว่าในประเทศไทย และประเทศญี่ปุ่นมีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่เอื้อ

ให้นักศึกษาได้มีความใกล้ชิดกับอาจารย์มากกว่า รวมถึงการสอนภาษาที่ 3 ในระบบมหาวิทยาลัย ทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นมีจุดด้อยทางด้านภาษาเหมือนกัน แต่ในด้านการสอน ประเทศญี่ปุ่นจะเน้นให้นักศึกษาสามารถสื่อสารได้ และเข้าใจถึงวัฒนธรรม ส่วนในประเทศไทยจะเน้นการสอนในเรื่องหลักการใช้ภาษา

แนวทางการนำระบบการศึกษาญี่ปุ่นมาปรับใช้ในระบบการศึกษาของไทย คือการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา เน้นการสอนแบบปฏิบัติ ให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดความรู้ที่ได้มากกว่าการท่องจำ ทั้งนี้ก็ควรคำนึงถึงบริบทของต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันด้วย

รายการอ้างอิง

เจษฎา แก้ววรา, ชาตรี มณีโกศล, และยุพิน อินทะยะ. (2559). การศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรระดับประถมศึกษาของประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น. *วารสารบัณฑิตวิจัย, 7*(2), 168-18.

ปานเพชร ชินินทร และคณะ. (2552). *การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานในสถาบันอุดมศึกษา (Work-Integrated Learning).* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

มนตรี แย้มกสิกร. (2548). ระบบการผลิตและพัฒนาครูของประเทศญี่ปุ่น (Teacher Training System in Japan). *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,* 16(2), 41-60.

เรืองศักดิ์ แก้วธรรมชัย. (2556). *โครงการระบบการศึกษาของไทยกับญี่ปุ่น*. กรุงเทพมหานคร: คณะบริหารธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.

วลัยพร แสงนภาบวร และคณะ. (2550). *การกระจายอำนาจทางการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ. (2541). *การศึกษาเปรียบเทียบสภาพและแนวโน้มการวิจัยทางการศึกษาในประเทศไทยและญี่ปุ่น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

สมาคมที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย. (2560). *การชี้แจงระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา*. สืบค้นจาก http://tcas.cupt.net/src/tcas61-detail.pdf

สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ. (2550). *การศึกษาเปรียบเทียบระบบงบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การกระจายอำนาจทางการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *กรอบและทิศทางการวิจัยทางการศึกษาของประเทศ (พ.ศ.2555-2558)*. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจริญผลกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *สถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill Book.

Likert, R. (1967).

Thanavit Singkapa. (2016). *Comparative Higher Education System between Thailand and Japan*. Paper presented at the The 8th Thailand-Japan International Academic Conference 2016, Bangkok, Thailand.